

DE TWEEDE WERELDOORLOG: Wat gebeurde er 65 jaar geleden?

BEUSICHEM - „Zijn er in uw woonplaats Beusichem in de oorlog ook inwoners omgekomen?“ vroeg laatst een brugklasleerling van Lek en Linge aan zijn docent en WWII- amateur historicus Richard van de Velde. Hij kon er gelukkig bevestigend op antwoorden. Er zijn echter nog maar een handvol inwoners in Beusichem die weten dat nog een grafsteen op de plaatselijke Algemene Begraafplaats aan dit slachtoffer herinnert.

Het graf van Beusichems oorlogsslachtoffer Theo van den Hurk.

Beusichems enige oorlogsslachtoffer

De Utrechter Johan (‘Theo’) van den Hurk had een muziekzaak in Veenendaal en was tevens pianostemmer van beroep. Hij woonde na zijn huwelijk met Geertje van Dijk en zijn dochtertje in een boerderij op het Einde in Beusichem. Doordat een van zijn broers op een gegeven moment in Kamp Amersfoort belandde en uiteindelijk in Dachau terecht kwam, besloot hij zich aan te sluiten bij de Binnenlandse Strijdkrachten (BS). Samen met zijn jeugdige neef Meins van Dijk, die in Beusichem in dezelfde boerderij woonde, waren ze soms als eerste bij een neergestort geallieerd vliegtuig in de omgeving. Eind april 1945 kwam Theo in zijn geboortplaats Utrecht uiteindelijk bij de groep van Hans Muus van de BS terecht. Ook zijn neef had zich hierbij aangesloten.

Theo op zijn trouwdag met Geertje van Dijk uit Beusichem.

Op woensdag 2 mei 1945 werd bekend dat Hitler overleden was. De Duitsers hingen de vlaggen in Utrecht halfstok. Op dezelfde dag wierpen Amerikaanse bommenwerpers voedselpakketten af boven de wijk Lage Weide, ten westen van Utrecht. Er kwamen ook vrachtwagens met voedsel de stad in gereden, maar nog steeds geen geallieerde soldaten. Deze onduidelijke situatie duurde nog een paar dagen voort. 's Avonds op 4 mei werd op de illegale radio gezegd dat Noorwegen, Denemarken en Nederland waren bevrijd. Veel inwoners van Utrecht gingen de straat op, maar Duitse soldaten joegen hen terug naar binnen en er werd flink geschoten. De commandant van de Duitse troepen in Nederland erkende

de capitulatie niet. Op zaterdag 5 mei reden drie geallieerde motorrijders door de stad, maar zij vertrokken weer.

Op maandag 7 mei trokken dan eindelijk Canadese en Britse troepen vanuit De Bilt Utrecht binnen. In de straten van Utrecht was een juichende menigte verzameld. Burgemeester Ter Pelkwijk, die door de bezetters was afgezet en vervangen door een NSB-burgemeester, keerde terug naar het stadhuis. Hij ontving de commandant van de bevrijdingstroepen op het bordes.

Op dezelfde ochtend van 7 mei 1945 waren een twaalfstal leden van de Binnenlandse Strijdkrachten op pad gegaan om Duitse soldaten en NSB-ers te ontwapenen. Bij het Rosarium aan het Wilhelminapark in Oudwijk ontstond een schermutseling tussen deze twaalfstal BS'ers en een groep nog niet ontwapende Duitsers. Er viel een schot en bij dit vuurgevecht in de nog prille vreedstijd kwamen tien BS'ers, w.o. Theo om het leven. Hij liet een zwangere vrouw en kind achter. Zijn vrouw beviel enkele maanden na het overlijden van haar man van haar tweede kind.

Het is nog altijd onduidelijk hoe dit heeft kunnen gebeuren. Twee dagen na de Duitse capitulatie was de toestand alles behalve veilig. De gewestelijke commandanten van de Binnenlandse Strijdkrachten (BS) hadden de algemene regel opgelegd gekregen om 'als gewapende formatie alleen in het openbaar te verschijnen, als de geallieerde troepen aanwezig zijn.' Dat kwam doordat het verzet de telefonische verbindingen van de Duitsers onklaar had gemaakt en daardoor niet

alle Duitse militairen op de hoogte waren dat de Duitse bevelhebber Blaskowitz bij de overgave had verklaard dat de BS vanaf dat moment de geregelde strijdkracht was.

De BS hadden een blauw overall met een oranje armband als uniform. Het zijn verzetstrijders, maar beslist geen geoefende soldaten. Ze hebben niet de training daarvoor gehad en bezitten ook niet de status. Op 7 mei 1945 gingen twaalf mannen in een groep, bewapend met stenguns, onder leiding van Hans Muus voor instructies vanuit hun pand aan de Graaf Adolfstraat 8 op weg naar de Maliebaan 50, het meldpunt van de BS. Dit riep waarschijnlijk bij de Duitsers het beeld van guerrillastrijders op. Op de Maliebaan, zaten de SS en de SD op de even nummers, het hoofdkwartier met het huis van Mussert op de even nummers: een bolwerk dus van Duitsers en NSB'ers. In deze omgeving zou de groep hun instructies krijgen. Bij het huis van Mussert, de leider van de NSB, stuitten ze op de eerste Duitsers. Op de hoek van de Koningslaan-Nassaulaan duwden deze soldaten een kapotte legertruck in de richting van de Emmalaan. De BS'ers hielden de wagen staande en sommeerden de Duitsers hun wapens af te geven. Waarschijnlijk is daarbij een stengun van een van de leden van de groep per ongeluk afgegaan. Toen andere Duitsers in het Wilhelminapark zagen dat hun collega's 'met geweld' ontwapend werden, begonnen ze zonder enige waarschuwing op het twaalfstal BS'ers te schieten. Henk Muus riep nog tegen hen: „Niet schieten, jullie hebben gecapituleerd!“ Maar het vuur werd alleen nog maar heviger. Paul van de Hurk was het eerste slachtoffer, snel gevolgd door Muus die een buikschot kreeg. Theo kreeg een schot in de hartstreek.

Ook Duitsers uit de Emmalaan en Van Limburg Stirumstraat, kwamen hun collega's assisteren. Het was een ongelijke strijd en al snel waren er nog maar twee BS'ers over: Hans van Ameide en Erych Buchman, van oorsprong een Pool. De aan zijn elleboog gewonde Hans gaf zich na 45 minuten over en werd meteen naar een dokter doorgestuurd en Erych, die gewond was aan zijn voet, werd overgedragen aan het Rode Kruis.

Een ooggetuige verklaarde later: „Wie het eerste schot heeft gelost, weet ik niet. Wel viel het mij op dat de Duitsers nog tegen de gesneuvelden stonden te schelden. Sommige liken waren zwaar verminkt. Ik had sterk de indruk dat de Duitsers hun wapens erop hadden leeggeschoten.“ Een ander: „Plotseling hoorde ik een schot. Ik meende dat het van de BS kwam, waarschijnlijk om hun bevel kracht bij te zetten.“

Op de Algemene Begraafplaats Tolsteeg in Utrecht bevindt zich een monument van de Binnenlandse Strijdkrachten, die de herinnering aan de omgekomen verzetslieden levend houdt. De twaalf gedenksteden dragen de namen van: Cornelis A. de Bode, Petrus J. Wefers Bettink, Pieter A.W. Laseur, Jan P.M. Muus, Cornelis Odijk, Paulus Adrianus van den Hurk, Johannes T. van den Hurk, Gerard Hoogewerff, Robert H.M. Regout.

Ook Theo's neef Paulus Adrianus van den Hurk, rijwielhersteller en geboren op 14 oktober 1905 te Utrecht, was bij deze noodlottige gebeurtenis betrokken en overleed daarbij op 39-jarige leeftijd. De neven gingen in betere tijden vaak stappen, deden samen veel aan sport en hadden een goede band met elkaar.

Deze slachtoffers kwamen om het leven toen duizenden Utrechters naar de nabijgelegen Biltstraat trokken om de zojuist binnengekomen Canadezen van de Polar Bears herkenningstoe tot te juichen. In de gevel van de Graaf Adolfstraat 10 in Utrecht zijn tot op heden nog steeds de inslagen van de kogels waar te nemen.

♦ Mochten lezers nog info hebben over oorlogsslachtoffers uit deze streek, dan kunnen ze contact opnemen met Richard van de Velde tel. 0345-502583.